

ימי ב' וה' לענין תעניות, והוא רחום וקרה"ת

זכריה ח, יט

כה אמר ה' צבאות צום הרביעי וצום החמישי וצום השביעי וצום העשירי יהיה לבית יהודה לששון ולשמחה ולמועדים טובים והאמת והשלום אהבו.

שבת פו, ב

ת"ר בששי בחדש ניתנו עשרת הדברות לישראל רבי יוסי אומר בשבעה בו ... ודכולי עלמא בשבת ניתנה תורה לישראל.

שבת פז, ב

ניסן שבו יצאו ישראל ממצרים בארבעה עשר שחטו פסחיהם ובחמשה עשר יצאו ... ואותו היום חמישי בשבת היה.

ב"ק פב, א

דתניא וילכו שלשת ימים במדבר ולא מצאו מים, דורשי רשומות אמרו אין מים אלא תורה שנאמר הוי כל צמא לכו למים, כיון שהלכו שלשה ימים בלא תורה נלאו, עמדו נביאים שביניהם ותיקנו להם שיהו קורין בשבת ומפסיקין באחד בשבת, וקורין בשני ומפסיקין שלישי ורביעי, וקורין בחמישי ומפסיקין ערב שבת, כדי שלא ילינו ג' ימים בלא תורה.

תוס' שם ד"ה כדי

וא"ת מ"ש שתיקנו שני וחמישי, וי"ל דאמר במדרש משה רבינו ע"ה עלה בחמישי לקבל לוחות האחרונות וירד בשני ונתרצה לו המקום, ולפי שהיה עת רצון באות עליה וירידיה קבעו בשני וחמישי. ולכך נמי נהגו להתענות בב' וה'.

שו"ע סי' קלד

א הג"ה, נוהגין להרבות בתחנונים בשני וחמישי, ואומרים והוא רחום.

ט"ז שם

(א) בשני ובחמישי. לפי שהם ימי רצון, שמי' יום של קבלת לוחות אחרונות שהיו ימי רצון עלה משה רבינו ביום ה' וירד ביום ב'.

שוע"ר סי' רמט

יב אין קובעים תענית לכתחלה בערב שבת ... אבל אם זמנו הוא בערב שבת, כגון המתענה תעניות של ימי מיתת הצדיקים שיתבאר בסי' תק"פ.

קו"א שם ס"ק ח

שתענית זה לא הוזכר כלל בכל התלמוד.

שוע"ר סי' רפח

ג אבל מותר להתענות תענית חלום בשבת כשחלם בו ביום ... ומכל מקום אף שקורעים גזר דינו חוזרים ונפרעים ממנו על שביטל עיקר עונג שבת ומה תקנתו יתענה עוד תענית בחול שיתכפר לו ... ואפילו בראש חודש ניסן וראש חודש אב יכול להתענות, הואיל ויש מתענים בהם בכל שנה תענית צדיקים כמ"ש בסי' תק"פ.

ד המתענה ... תענית חובה כגון י"ז בתמוז או ט' באב או עשרה בטבת או תענית אסתר שנהגו בו חובה.

שוע"ר סי' תכט

ט ואין מתענין בכל חדש ניסן ... אבל החתן והכלה ביום חופתם נוהגין להתענות אפילו בר"ח ניסן.

שוע"ר סי' תצב

א נוהגין במדינות אלו להתענות שני וחמישי ושני אחר הפסח, וכן אחר חג הסוכות, לפי שחוששין שמא מתוך משתה ושמחת המועד באו לידי עבירה לכן מתענין לתשובה ולכפרה, כמו שמצינו באיוב שלאחר שהקיפו ימי המשתה ושמחת בניו העלה עולות מספר כולם כי אמר אולי חטאו בני וגו'.

ב נוהגין להמתין להתענות אחר הפסח עד שיצא כל חודש ניסן מטעם שנתבאר בסי' תכ"ט ואחר הסוכות ממתינין עד שיצא כל חדש תשרי לפי שהוא מרובה במועדות.

ד ונוהגין שלא לברך בה"ב בשבת שבתוך ניסן או תשרי, לפי שבאותו שבת מברכין החודש אחר קריאת התורה, ואין צריך לומר שאין מברכין בה"ב בשבת שהוא ראש חודש אייר או חשוון, אלא ממתנינים לברך בשבת הבא, ואחר אותו שבת מתחילין להתענות בה"ב.

שוע"ר סי' תצד

א... והתורה נתנה ביום נ"ב לצאתם ממצרים, שהרי בחמשה בשבת יצאו ממצרים כמו שנתבאר בסי' ת"ל, והתורה נתנה בחודש השלישי ביום השבת, שהוא ששה בסיון שחודש ניסן ואייר היו אז שניהם מלאים.

שו"ע סי' תקעה

א סדר תעניות שמתענין בא"י על גשמים כך הוא, הגיע י"ז במרחשוון ולא ירדו גשמים מתחילין תלמידי חכמים בלבד להתענות שלשה תעניות ב' וה' וב'...

ב הגיע ר"ח כסליו ולא ירדו גשמים בית דין גוזרין שלשה תעניות על הצבור שני וחמישי ושני...

ג עברו אלו ולא נענו גוזרין עוד ג' תעניות על הציבור שני וחמישי ושני...

ד עברו אלו ולא נענו ב"ד גוזרין עוד ז' תעניות על הצבור שני וחמישי ושני וחמישי ושני ושני...

שו"ע סי' תקפ

א אלו הימים שאירעו בהם צרות לאבותינו וראוי להתענות בהם...

ב באחד בניסן מתו בני אהרן ... בא' באב מת אהרן הכהן...

ג יש מי שאומר שגזרו שיהיו מתענין בכל שני וחמישי על חורבן הבית ועל התורה שנשרפה ועל חילול השם ולעתיד לבא יהפכם ה' לששון ולשמחה.

מגן אברהם שם

כתב התניא נשאלו הגאונים על התעניות אלו והשיב לא ידענו מי תקנם ... וב"י כתב לא ראיתי מעולם ולא שמעתי מי שנהג להתענות בהם ... בעל נפש יחמיר לעצמו אם אפשר לו.

דברי נחמ"י סי' תקפא (השלמה)

ב יש מקומות שנוהגין להתחיל לתקוע מים א' דר"ח, וכן בדין, כי בו היתה תקנת חכמים הראשונים לתקוע כשעלה משה בהר בר"ח אלול העבירו שופר במחנה משה עלה להר שלא יטעו עוד אחר עבודת כוכבים ... ומ"מ יש מקומות שנהגו להתחיל לתקוע מיום ב' דר"ח בלבד.

ס' המנהגים – חב"ד ע' 53

ביום ראשון דר"ח אלול, מתחילין לומר לדוד הוי' אורי ... ומתחילין לתקוע אחר התפלה ביום שני דר"ח.